

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 — of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100. —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Perskroniek. — Uit de O.I. Mail. — Personalia. — Feuilleton. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Varia. — Litteratuur overzicht. — Leeszaal, Heulstraat 17. — Boekbeoordeeling. — Offic. berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:
Een oproep tot medewerking.

Tot de presidente van *Oost en West* werd het verzoek gericht pogingen te willen doen om voor 't hieronder omschreven doel ook in Nederland medewerking te vinden. Daar het streven zeker ligt op den weg onzer Vereeniging, durven wij hopen, dat ook de Afdeulingsbesturen, hun gewaardeerde hulp er bij zullen willen verleenen.

De volgende circulaire werd door het Alg. Correspondentie-bureau, in de voornaamste dagbladen geplaatst:

Tijdens de Jaarmarkt te Soerabaja, van 1—11 Juni 1908, zal er eene tentoonstelling gehouden worden van poppen in nationale kleederdrachten, gelijk eenige jaren geleden te Amsterdam werd georganiseerd. Het doel is, om van het saldo — de poppen zullen te koop worden aangeboden — een fonds te vormen ten bate van behoeftige Europeesch-Indische vrouwen, die onmiddellijke hulp noodig hebben, 't zij bij ziekte of 't zoeken naar werk.

Er bestaat reeds voor dit doel een kleine kas, die echter telkens uitgeput is. Noodig is een kapitaal, waarvan men een tehuis kan oprichten, waar de in behoeftige omstandigheden verkeerende vrouwen, tijdelijk een onderdak kunnen krijgen, tot men haar aan een werkkring heeft geholpen, en waar zij ook bij ziekte verpleging kunnen vinden.

Uit Indië komt nu het vriendelijk verzoek aan de Hollandsche vrouwen om tot het welslagen dier tentoonstelling iets bij te dragen, hetzij door inzending van een, in de een of andere nationale dracht gekleede pop, 't zij door giften voor het fonds.

Er zijn reeds poppen voor dit doel gestuurd aan Mevr. ter Horst de Boer, Djokdjakarta (Redactrice van het Dames-weekblad in Indië) die voor de uitvoering van het plan zorgt. Mej. L. Dom, Javastraat 72, wil zich gaarne belasten

de vóór Mei e. k., nog bij haar inkomende poppen, gezamenlijk aan het eerstgenoemd adres te zenden.

Ondergeteekenden, die de stichting van dit fonds warm aanbevelen, durven hopen, dat het goede doel velen zal nopen, naar vermogen bij te dragen tot het welslagen ervan.

Mevr. J. H. ABENDANON—MANDRI.

Jan v. Nassaustraat 43

Mevr. C. R. BAKHUIZEN v. d. BRINK—

RAEDT v. OLDENBARNEVELT,

Gr. Hertoginnelaan 66.

Mevr. D. FOCK—DOFFIGNIES,

Stadhouderslaan 48.

Mevr. J. M. PYNACKER HORDYK—

WIESEMAN,

Nassauplein 30.

Mevr. W. ROOSEBOOM—PIT.

Laan Copes v. Cattenburg 52.

Mevr. de Wed. F. W. WIESEMAN—DOM,

Javastraat 72.

Mevr. N. v. ZUYLEN—TROMP,

Heerengracht 7a.

De ingekomen gelden zullen in *Het Koloniaal Weekblad* worden verantwoord.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* over het gehalte der Javaansche fuseliers. — De „verwijdering” van Atjeh's laatsten Sultan, besproken in *Het Vaderland*. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* bespreekt de zgn. Petroleum-ordonnantie.

De voortreffelijke Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* klaagt over het gehalte der Javaansche fuseliers, een klacht, die wel à *governo* mag genomen worden.

Hij schrijft, sprekende over den toestand in Beneden Pasangan o. m.:

„De onderluitenant Boon was met zijn patrouille bezig met het onderzoeken van een kampoeng, toen een Atjeh'er van een andere kampoeng „eens kwam kijken”. „Heb je een pas?” vraagt Boon. „Dat spreekt toch van zelf” — zegt de belangstellende vrijmoedig. „Hoe zal ik mij anders zoo dicht bij de orengkeumpen wagen?... Wil ik u mijn pas laten zien?” — „Laat zien!” zegt Boon straf, en zoo moest de vrijmoedige kerel over een greppel springen, om bij den onderluitenant te komen.

Boon was gelukkig op alles voorbereid, en zoo zag hij, dat het erom te doen was hem met den rentjong te bewerken. Met zijn klewang geeft hij dus den Atjeh'er een haal uit den mok en deze zou geen enkel letsel meer hebben kunnen toebrengen, als niet het ongeluk wilde, dat Boon struikelde en naast zijn aanvaller kwam te liggen. Zoo kon deze hem twee lichte vleeschwonden — een aan den bovenarm en een aan een onderbeen — toebrengen. Maar de onderluitenant bleef zijn klewang gelukkig meester, en zoo sloeg hij daarmee den worstelenden Atjeh'er dood.

Verre van moedig was het gedrag der Javaansche fuseliers in de nabijheid van Boon. Deze „veldsoldaten” hebben geen vinger uitgestoken om den commandant te helpen.

Er wordt over het algemeen hier en elders schrikkelijk geklaagd over het gehalte onzer Javaansche fuseliers. Voor degenen, die een paar decennia instructie en leiding dezer overigens zeer bruikbare luitjes, met eenigen aandacht heeft kunnen nagaan, kan dit geen de geringste verwondering baren. Maar hoeveel kostbare lessen in vele streken van onzen archipel, vooral in Atjeh, reeds genoten zijn, de officiële militaire bril blijft beslagen. Nog altijd weigert men te erkennen, dat een Kromo een heel ander slag van kerel is dan Toon Jansen, en dus heel anders moet geleerd en geleid worden.

Wij hoorden eens een blanken korporaal, die misschien geen 50 Maleische woorden kende, theorie geven aan een klas Javanen. Toen hij in de gaten kreeg, dat de menschen geen woord begrepen van alles wat hij zei, draaide het uit op een vurige philippica in... plat-Duitsch, rijkelijk doorgelut met g.v.d's en andere echt-Hollandsche krachtwoorden...

Dit anecdotische stukje historie teekent vrijwel een toestand... Hoe kunnen hier ongewenschte gevolgen uitblijven!

Evenmin wordt men wijzer na de schier ontelbare ongelukken bij controle der kampoengpassen. Door het stug vasthouden aan een verkeerd gebleken methode, wordt zoo'n pas als het ware een uitnoodiging tot het vermoorden van controleurs.

Waarom niet de hands-up-methode toegepast? Daarmee doet men niemand kwaad, tenzij dengene, die werkelijk booze plannen hebben en deze willen doorzetten.

Verder lezen wij in denzelfden brief:

„Om nog even naar het Pédirische terug te keeren, zij erop gewezen, hoe zich daar onder de bevolking in den laatsten tijd vreeselijke stalen van karakterontarding hebben voorgedaan. Het zal er wel niet erger gesteld zijn dan elders in de onderhoorigheden, maar het viel er op zeer bijzondere wijze in het oog.

De bivaks-commandant van Loeëng-Poetoe kreeg van een gediensstigen kampoengkerel een aanwijzing, hoe nu en dan een oreuëng moesoe of verzetsman in een der nabijgelegen kampoengs 's nachts op bezoek kwam bij zijn bruid en haar ouders. Zelfs bood de aanbrenger aan terstond bedoelden djahat in handen der keumpenie te leveren.

Onmiddellijk werd de aangewezen woning door een patrouille omsingeld en de gewone sommatie uitgeroepen. Man, vrouw en dochter kwamen af en volgden gedwee de aanwijzingen van den patrouille-commandant.

— Zijn er nog menschen in uw huis achtergebleven? vroeg de commandant aan den man.

— Ja, mijnheer, nog één man is binnen, luidde het antwoord.

Hierop volgde nogmaals een sommatie, en toen dit niets uithaalde, het... perforeeren.

Dit alles zaten de bewoners gemoedelijk aan te zien, zich senang (prettig) makend met een op doodkalme manier geprepareerd siri-pruimpje. Zij lieten zich zelfs niet van hun stuk brengen door 't afgegeven salvo; evenmin toen het lijk van den djahat uit verschillende wonden bloedend, voor de voeten van de bruid neerkwakte. Toen het salvo door de woning werd afgegeven, was de gezochte man vermoedelijk aan het uitklimmen om te trachten zich uit de voeten te maken. Blijkbaar hield hij zich op heeten strijd voorbereid, want hij had nog in zijn rechterhand een klewang en in de andere de rentjong.

Den volgenden dag passeerde een patrouille hetzelfde erf, en daar zagen onze nu juist niet sentimenteel aangelegde mannen met ontzetting, hoe de bruid vroolijk stoeide met dengene, die het bezoek van haar, den vorigen avond zoo tragisch omgekomen minnaar had aangebracht... Minnenijd had hem tot zijn verraad gebracht, en de minnares scheen dit verre van onaangenaam te vinden."

Het *Vaderland* spreekt een hartig woordje over de behandeling, welke den naar Amboina „verwijderden” Sultan van Atjeh van de Indische regeering werd voer.

„Na de regeeringsverklaring, die de Minister van Koloniën ad interim jl. Vrijdag naar aanleiding van de „vraag” van den heer Van Kol aflegde, nemen wij aan, dat de maatregel terecht werd toegepast, dat er alzoo gegronde reden bestaat om den ontroonden vorst te verdenken, de hand te hebben gehad in de eenigen tijd geleden op Groot-Atjeh ontdekte intriges tegen ons gezag.

Verder nemen wij aan, dat de procedure het wettelijk verloop heeft gehad, en alzoo in dit opzicht aan de Indische regeering niets te verwijten valt. Maar er is meer gebeurd.

De Sultan had tegen zijn verbanning naar Amboina een beroep gedaan op H. M. de Koningin, en den Gouv.-Generaal verzocht om, totdat de Koninklijke beslissing zou zijn afgekomen, te Soekaboemi of te Tjiandoer te mogen verblijven. Toen daags voor den dag van zijn gedwongen vertrek op dit laatste verzoek nog geen antwoord van den Gouv.-Generaal was ingekomen, zond hij een beleefden brief naar den Resident, vragende of reeds op zijn verzoek was beschikt. Is het waar, — vroeg de heer Van Kol — dat de Resident daarop zijn oppasser had gestuurd met de mondelinge boodschap aan den vroegeren Sultan van Atjeh: „belon ada!” (nog niet)?

De Minister Heemskerk antwoordde, dat indien het zoo gegaan was, zeker aan de eischen der wellevendheid, die natuurlijk ook de Indische regeering tegenover „Inlanders” — het woord is van den Minister — wenscht in acht te zien genomen, te kort zou zijn gedaan. Maar — voegde hij er bij — bijzonderheden als hier genoemd, schijnen meer aanleiding te geven tot overleg tusschen de Regeering in Nederland en den Gouv.-Generaal, dan tot een opzettelijk onderzoek met de bedoeling om de resultaten daarvan aan de St.-Generaal mede te deelen.

Wij zijn dit met Z. Excellentie volstrekt niet eens. De vraag of een dergelijke onheuschheid tegenover den ontroonden vorst van een eenmaal machtig rijk al dan niet door den hoogsten vertegenwoordiger van ons gezag is begaan, is er een, die ons allen aangaat, omdat zij onze nationale eer raakt.

Wij dragen er nog roem op, dat in 1602 de „Koning van Sumatra” aan Prins Maurits in zijn kamp te Grave een plechtig gezantschap zond om hem te huldigen.

Het feit is in onze geschiedboeken vereeuwigd. Polgieter vroeg in zijn „Rijksmuseum” opname van een schilderij, waarop het roemrijke feit in beeld zou zijn gebracht, in de Historische Galerij, die hij verlangde, maar die er nimmer gekomen is, of althans anders dan hij begeerde.

Maar men is nog verder gegaan.

De heer Van Kol had gevraagd of 't waar was, dat men den Sultan en zijn vrouw aan boord van het stoomschip „Baud” der Indische Paketvaart-Maatschappij een plaats 3e klasse had aangewezen, zoodat de overwonnen Inlandsche vorst de reis moest maken in het gezelschap van de geringste soort Inlanders. Neen — antwoordde de Minister — hij heeft 2e klasse gereisd.

Gaat men nu na, dat alle Indische ambtenaren, zelfs de lagere rangen, onderwijzers 3e kl., aspirant-controleurs, postambtenaren, voor gouvernementsrekening de reis maken in de 1e klasse, dan is het toch inderdaad duidelijk, dat dit antwoord de Indische Regeering niet ontlast van de schuld, een grievenden misstap te hebben begaan tegenover haar overwonnen tegenstander.

Ons gansche regeeringsstelsel in Indië berust op gebruikmaking van den eerbied der Indische bevolking voor den legitiemen Inlandschen adel, in de eerste plaats alzoo voor de Sultans, de hoogst geplaatsten onder hen. Neem dit steunsel van ons gezag over de miljoenen inboorlingen van O.-Indië weg, en het geheele gebouw heeft geen ander steunsel meer dan onze bajonetten, die, klein in getal, niet bij machte zijn, dien last te torsen.

Dat Toeanokoe Daet een ontroonden vorst is, doet niets ter zake. Een vorst blijft vorst, ook ontroonden en in gevangenschap, vooral voor den Inlander, voor wien aan den adel van geboorte een deel van het goddelijk gezag is verbonden.

De Inlandsche hoofden en grooten gevoelen eene behandeling als die, welke den vorst van Atjeh werd aangedaan, als een belediging, hun allen aangedaan. Hodie mihi, cras tibi! Indien zelfs den Sultan van Atjeh, den Koning van Sumatra, wien zijn volk met de meest wijsche, bijna goddelijke namen vereerde — men zie daarover het boek van Snouck Hurgronje — zulk een behandeling kan te beurt vallen, hoe dan den gewonen Rahden op Java.

Dit klemt te meer, aangezien wij hoe langer hoe meer gaan inzien, dat ons gezag in Indië slechts dan veilig is, wanneer de hoofden met ons zijn, en

dit is onmogelijk, indien wij hun eergevoel en hun gezag zoo pijnlijk kwetsen."

Ten slotte zegt het orgaan:

„Er schijnt een fatum te rusten op onze aanraking met het vorsteijk geslacht der Sultans van Atjeh, een fatum, dat ons tot onhebbeligheden tegenover hen drijft.

Toen Generaal Van Swieten op 23 Dec. 1873 — weldra 35 jaren geleden — als opperbevelhebber der eerste expeditie, zijn ultimatum aan den toenmaligen Sultan van Atjeh stelde, deed hij dat door middel van een brief, dien hij door een Inlander van lage geboorte, Mas Soemo Wikidjo, vergezeld van drie gewone Inlanders, aan den grootmachtigen beheerscher van Atjeh zond.

De daad op zichzelf was een belediging. Men zendt een regeerend vorst van dien rang, vooral geen Oostersch vorst, gesteld op ceremonieelen luister, een ultimatum door een kruier.

De Sultan gevoelde zich diep gegriefd, en ten spijt van de ter reede liggende oorlogs- en transportschepen met de expeditie aan boord, liet hij den armen Mas wreedaardig ter dood brengen.

De Atjeh-oorlog werd alzoo geopend met een daad van gebrek aan deferentie tegenover het sultansgeslacht. De krijg is nog niet geëindigd, maar — wij zijn ons zelf in zooverre gelijk gebleven, dat wij ons tegenover den laatsten Sultan aan niet minder onhoeffelijke handelingen hebben schuldig gemaakt."

De *N. Rott. Courant* maakt eenige opmerkingen naar aanleiding der nieuwe Indische petroleumordonnantie, waarmede het orgaan zich over het algemeen kan vereenigen.

„De groote vlucht, die de Nederlandsch-Indische petroleumindustrie in de laatste 20 jaren nam, zoo zegt het blad, heeft, naast voorschriften van anderen aard, ook aanleiding gegeven bepalingen in het leven te roepen, welke betrekking hebben op de veiligheid van schepen, die petroleum en benzine vervoeren en van hunne bemanningen.

Men kan niet zeggen, dat de Indische regeering daarmede overhaast te werk gaat; integendeel, zij doet als het ware slechts stap voor stap op dit terrein, en men mag aannemen, dat zij er voor waakt het bedrijf van deze nieuwe, zich zoo krachtig ontwikkelende industrie niet meer aan banden te leggen dan, met het oog op de veiligheid, noodig is.

De eerste voorschriften hier bedoeld zijn vervat in de „Petroleum-ordonnantie 1906” (Ind. Staatsbl. no. 143). Zij hebben betrekking op „het lossen en laden van petroleum en andere licht ontvlambare oliën op de reeden en in de havens van Nederlandsch-Indië”. De practijk heeft de wenschelijkheid van enkele wijzigingen in die voorschriften aangevoeld en deze zijn opgenomen in de *Javasche Courant* van 17 Maart jl.

De Indische regeering heeft zich echter niet bepaald tot het wijzigen der Petroleum-ordonnantie 1906; zij heeft deze ook aangevuld en wel met voorschriften, die betrekking hebben op het vervoer en op de verpakking van petroleum en andere licht ontvlambare oliën aan boord van zeeschepen. Deze nieuwe voorschriften zijn zeer belangrijk, doordien zij het vervoer van verpakte gevaarlijke petroleum (benzine) met gewone vrachtbooten voor 't vervolg vrij wel uitsluiten en het vervoer van verpakte gewone petroleum met dergelijke booten zal beperkt worden.

Hoezeer 't vervoer van benzine uit Nederlandsch-Indië in niet speciaal daarvoor ingerichte schepen in het vervolg vrijwel zal zijn uitgesloten, kan men de in Indië gegeven voorschriften niet te streng noemen. Zij zijn noodig en er zijn helaas reeds vele ongelukken gebeurd, die met het verlies van menschenlevens gepaard gingen. De ervaring heeft geleerd, dat de gassen, die zich door het lekken van met benzine gevulde blikken of drums onder in de ruimen der schepen verzamelen, door de schotten — die, al zijn ze waterdicht, nog niet immer gasdicht zijn — in machine-, ketel- en stookruimten kunnen dringen en alsdan een groot gevaar voor schip en bemanning opleveren. De thans gegeven voorschriften zijn, naar de meening van sommige deskundigen, nog niet voldoende; want om het genoemde gevaar afdoende uit te sluiten, zou men tevens moeten beletten, dat de eventueel in de ruimen zich ontwikkelende gassen in de tunnel, waardoor de schroefas loopt, kunnen binnendringen. Daartoe zou ook de tunnel als het ware van een cofferdam moeten voorzien zijn, hetgeen, wanneer daarop niet bij den bouw van het schip gerekend is, veel bezwaar zou geven. Evenals de cofferdams tegen machine- en ketelruimten, zouden ook die om de tunnel de laadruimte verminderen.

De Indische regeering heeft zich ook ingelaten met de verpakking van gevaarlijke petroleum (benzine) en daarbij voor het vervoer van benzine met een soortelijk gewicht kleiner dan 0.68 bepaaldelijk eene verpakking in „metalen cilindrische vaten”, dat is dus in zoogenaamde drums, voorgeschreven. Benzine met een soortelijk gewicht van 0.68 of hooger mag, behalve in drums, ook vervoerd worden in „metalen verpakkingen met vlakke wanden” (blikken), mits beschermd door houten buitenkisten.

Van deze laatste voorschriften staat o. i. niet vast, dat zij voor het doel, de veiligheid te bevorderen, onmisbaar zijn. Er wordt zelfs van deskundige zijde

beweerd, dat het gevaar voor lek worden van solide benzine-blikken — men bezigt daarvoor blik van grootere dikte dan voor gewone petroleum — beschermd door goede houten kisten, bij lossen en laden minder zou zijn dan voor het lek worden van drums bestaat.

Dat de meeningen omtrent dit onderwerp sterk uiteenloopen, wordt wel bevestigd door het feit, dat invoer van benzine in drums in enkele landen is verboden. De Indische wetgever was blijkbaar overtuigd van de grootere veiligheid, die, naar zijn meening, het vervoer van benzine in drums boven dat in blikken geeft. Voor het vervoer van de gevaarlijkste soort benzine schreef hij daarom het gebruik van drums als verpakkingsmiddel imperatief voor. De ervaring zal moeten leeren, of in dit opzicht niet verder werd gegaan dan in het algemeen belang noodig is, en of inderdaad, zooals door belanghebbenden bij de petroleumindustrie gevreesd wordt, de nieuwe voorschriften een nadeeligen invloed zullen doen gevoelen op het bedrijf. Dit zou zeer te betreuren zijn."

Uit de O.I. Mail.

De Indische Bond.

Volgens de *Stem van Indië* heeft de heer C. J. v. Leeuwen, aan den Oedjong te Soerabaja, de opdracht van het hoofdbestuur van den Indischen Bond aanvaard, om daar een afdeeling van den Bond op te richten.

De heer Van Leeuwen zegt in een brief aan het hoofdbestuur wel te zullen slagen; verder dat hij zooveel mogelijk nieuwe leden werft, doch nog met zeer weinig resultaat. „Het onverschilligst zijn, zegt hij, grootendeels wel de hiergeborenen, die er toch m. i. het meest voor moesten gevoelen. Toch vertrouw ik en hoop ik, dat wanneer wij hier maar eenmaal eene afdeeling gevestigd hebben en wij wat meer daadwerkelijke propaganda kunnen maken, deze minder goede gezindheid zich snel veranderen zal."

Wij helpen het den heer Van Leeuwen hopen. Aan hem zal het niet liggen. Als de Indische Bond wat meer leden telde als deze, kwam er misschien nog iets van terecht. Maar de meesten zijn te lauw, te onverschillig, om er veel van te verwachten. Het hoofdbestuur, dat thans aan het bewind is, moge deskundiger, tactvoller zijn dan het vorige, er moge een krachtiger impuls van uitgaan; wat baat dat alles als de leden onverschillig blijven? Het levenselixir om een lijk op te wekken, is nog niet gevonden.

Het Indische Ideaal.

In de *Javabode* van 4 dezer schrijft „Een Hollander” over Celebes en merkt o. a. op:

„Celebes is niet meer een lastpost voor het gouvernement, het bedruipt zich zelf en kan zelfs belangrijke sommen afstaan aan 's lands kas tot het bestrijden van de algemeene bestuurs-onkosten."

Naar aanleiding hiervan teekent de *Deli-Courant* aan: „Belangrijke sommen afstaan ter bestrijding van de algemeene bestuurskosten, is het Indisch ideaal. Dank zij het afstaan van die „belangrijke sommen” deugt de quarantaine hier niet, loopen de lepra-lidders hier nog rond, zijn er nog hiaten in ons wegnnet, etc. en ondanks diezelfde „belangrijke sommen” zijn wij in Atjeh nog lang niet waar we wezen moeten, gaat de werving slecht, is er in diverse takken van bestuur gebrek aan ambtenaren, alweer: etc. etc."

Het Bandjirt op Midden-Java.

Uit de per jongste mail ontvangen Indische couranten blijkt, dat Soerakarta onder water staat. Djokjakarta had zijn beurt reeds gehad, en in verschillende deelen van Midden-Java waren mede overstromingen voorgekomen.

Dinsdag 10 Maart, zoo lezen wij in de *Nieuwe Vorstenlanden*, werd Solo reeds telefonisch uit Wonogiri op een bandjir van de Pepee voorbereid.

Toch kwam de bandjir nog onverwacht, want de kali stond toen zoo laag en er zat zoo'n flinke stroom in, dat niemand ernstig denken kon aan eenig gevaar, wat niet wegneemt, dat de overstroming sedert toch schijnt te hebben plaats gehad.

Het badjirt ook in het Grisseesche, meldt de *Javabode*. Wegens de vele regens is de kali Lamoeng, district Goenoengkendeng te Grissee, weder buiten hare oevers getreden, waardoor verscheidene padi-aanplantingen geheel onder water zijn gezet.

Uit Semarang werd daarentegen aan het *Soer. Hdbl.* 11 Maart j.l. geschreven:

Het regent te Semarang al dagen achtereen, zonder ophouden en het zijn slag-regens.

Zoolang ik te Semarang ben, hebben we ieder jaar in den Westmoesson bandjirs gehad, die sommige wijken geheel onder water zetten en groot nadeel toebrechten aan de gezondheid en

de eigendommen der inlandsche bevolking en geleidelijk ook aan de Europeesche bewoners van Karangbidara en andere buurten.

Dit jaar is Semarang, in weerwil van de geweldige regens, tot heden geheel van bandjirs gespaard gebleven, hetgeen wijst op een enorme verbetering in zake den afvoer van het overvloedige water; een verbetering, welke wij met genoegen constateeren.

* * *

Ten vervolge op de in ons vorig nummer overgenomen berichten, betreffende den minder gunstigen economischen toestand der bevolking van Tangerang, lezen wij thans in het *Bat. Nieuwsbl.*, onder het opschrift:

Een goed voorbeeld:

„Wij schreven reeds, dat de landheeren van Tangerang zich bereid verklaard hebben om de noodlijdende bevolking, waar noodig, te steunen, — een hulp, die bestaan zal in werkverschaffing.

De bekende eigenaar van het land Tjengkareng, Lie Hin Lim, heeft echter niet op aansporing van bestuurszijde gewacht. Toen hij van den nood vernam, werden de ouden van dagen die niet meer werken kunnen, op het landhuis ontboden, en kregen er te hooren, dat zij iedere week een zekere hoeveelheid rijst konden krijgen.

* * *

Een verblijdend teeken des tijds is zeker het meer en meer oprichten van **grote industriële ondernemingen op Java.**

De *N. Soer. Ct.* kan met zekerheid melden, dat binnenkort te Soerabaja zal worden opgericht een groote chemische fabriek, waarin o.a. chloroformpreparaten zullen worden aangeemaakt. Het kapitaal bedraagt f 1.000.000.—

Hetzelfde blad meldt ook, dat een Nederlander, gepensionneerd ingenieur van de spoorwegen, het voornemen heeft, om te Soerabaja een groote zeepfabriek op te richten.

* * *

Betrekkingen bij de Staatsspoorwegen.

Een andere goede tijding, die wij in de Indische bladen lezen, is dat door de directie der Staatsspoorwegen de voorwaarden bekend zijn gemaakt van aanneming van jongelieden, in 't bezit van een eind-diploma der Koningin-Wilhelminaschool te Batavia of der Burger avondschool te Soerabaja, om geplaatst te worden bij den dienst der Staatsspoorwegen bij de 2e afdeling (weg en werken), 3e afdeling (werkplaatsen) en 4e afdeling (tractie).

De candidaat die bij de 2e afdeling wenscht geplaatst te worden, moet een verklaring teekenen, waarbij hij afstand doet van een eventuele candidaatstelling voor de betrekking van opzichter van den waterstaat, voor het geval hij in het bezit is of komen mocht van het diploma van opzichter der B. O. W. Het begintraktement bedraagt f 80.— en f 15.— minder, a's de candidaat niet in het bezit is van bovenbedoeld diploma. Bij goede plichtsbetrachting krijgt de man twee jaarlijksche traktementsverhoogen van f 15.— elk. Hij is dan nog leerling opzichter. Om bij vacature benoembaar te zijn tot onder-opzichter, moet hij kennis bezitten van reglementen, dienstvoorschriften, enz., voor zoover van belang voor hem en dan nog van de Maleische taal. De onder-opzichter, die een van de drie diploma's bezit, begint op een traktement van f 125.— 's maands, met periodieke verhoogen. Blijkt hij de noodige kennis te bezitten van spoorwegbouw, dan kan hij opzichter worden ook zelfs, wanneer de reorganisatie is tot stand gekomen, kan hij bouwkundige worden en het brengen tot f 600.— 's maands. Het personeel geniet verder nog overwerkgeiden, behalve de bouwkundigen.

Om bij de werkplaatsen emplot te vinden, moet hij op een van de werkplaatsen van de S.S. één jaar lang gewerkt hebben en geschikt verklaard zijn voor leerling onderopzichter. Het begintraktement en de verhooging zijn als bij „weg en werken”. Om het tot onderopzichter te brengen moet men bedreven zijn in de kennis van herstellingen en onderhoud van locomotieven (ijzerbewerking), kennis van aanmaak, herstelling, enz., van rijtuigen en waggons, kennis van de administratie voor onder-opzichters noodig en de Maleische taal. Wordt een onderopzichter benoemd, dan begint hij ook h'er met f 125.— en traktementsverhoogen; hij kan het na de organisatie ook tot f 600.— brengen, maar eerst na de reorganisatie; de titel zal dan

zijn „werktuigkundige”. Ook worden overwerkgeiden betaald.

De traktementen en verhoogen voor candidaten voor leerling machinist zijn precies dezelfde. Hij mag als machinist optreden, na goed afgelegd examen in de kennis van de samenstelling, werking en onderhoud van een locomotief; hetzelfde van een vacuumrem verder kennis van reglementen, instructies, e.g., voor zoover van belang voor hem en een goed begrip van de grafieken van den loop der treinen. Begint hij met f 80.— 's maands traktement, elk jaar wordt dat met f 15.— verhoogd tot f 110.—. Als er een vacature is, wordt hij machinist op f 125.— en overwerkgeiden en vergoeding voor overnachtingen.

De machinisten krijgen periodieke verhoogen en kunnen het brengen tot opzichter-machinist en na de reorganisatie tot werktuigkundige, met een maximum-traktement van f 600.— 's maands. Leerling-machinisten en opzichter-machinisten genieten nog premien, die voor de twee eerstgenoemde betrekkingen tot f 40.— 's maands kunnen oploopen.

Men ziet, dat voor de Indische jongelui, wanneer zij werken willen, bij den dienst der S. S. vele goed gesalarieerde betrekkingen openstaan.

Het afleggen van het eind-examen van de Wilhelmina-school en de B. A. S. te Soerabaja, is geen heksenwerk, en een jaartje proeftijd is gemakkelijk door te komen.

Niettegenstaande deze gunstige vooruitzichten, schijnt het dat er betrekkelijk weinig aanbod van candidaten is. Naar medegedeeld wordt, zal de reorganisatie, waarbij de candidaten het tot bouwkundige met f 600.— 's maands traktement, zullen kunnen brengen, niet lang meer wegblijven.

* * *

Het *Soer. Hdbl.* schrijft onder het opschrift:

Een kostelijk werk.

Als derde deel van het „Handboek ten dienste van de suikercultuur en de rietsuikerfabricage” is verschenen: *De fabricatie van suiker uit suikerriet op Java*, door H. C. Prinsen Geerligts. Dit boek is in onze oogen een soort van legaat van den repatriërenden directeur van het Pekalongansch proefstation, die zestien jaar lang naar de geheimen op het gebied der suikerbereiding gespeurd heeft, met een succes, dat bezwaarlijk te overtreffen is. In het pas verschenen werk nu, heeft de heer Prinsen Geerligts systematisch ondergebracht al wat hij in den loop van dien tijd gevonden heeft.

Het kloekke werk, van circa 450 bladzijden, aan te bevelen, zou slechts den lachlust opwekken. Onze suikerfabrikanten en helpers weten den schrijver te waardeeren en aanvaarden zijn boek als een precieus geschenk, dat zij in hoge eere zullen houden.

PERSONALIA.

Dr. Westhoff naar Europa.

Den 2en April is Dr. Westhoff voor 3 maanden naar Europa gegaan, uitsluitend in het belang van het te Bandoeng op te richten Koningin Wilhelmina Gasthuis voor ooglijders. Hij zal daar klinieken van voornamelijk oogheelkundige gasthuizen bezoeken, met professoren spreken, en een pleegzuster engageeren.

* * *

Men schrijft ons van geachte zijde:

„De jongste mailberichten bevestigen, wat de telegraaf reeds had bekend gemaakt, dat de geruchten, als ware de heer Van Rees door een zwaar zenuwlijden onbekwaam geworden, om zijne nieuwe betrekking van lid in den raad van N.-I. te aanvaarden, geheel onwaar zijn.

Een tijdelijke ziekte-toestand in verband gebracht met het onverwacht opzeggen van het reeds door hem ingehuurd geweest huis op het Koningsplein te Weltevreden, te voren bewoond door den kolonel de Lannoy, gaven voedsel aan het praatje.

Die opzegging schijnt een gevolg van eene uitnodiging van den gouverneur-generaal. Van Heutsz aan de familie Van Rees, om bij zijne Excellentie op het paleis te komen wonen. Z. E. zou die familie een der vleugels van het paleis te Buitenzorg ter bewoning hebben afgestaan. Weldra zal men nu gaan vertellen, dat voor kost en inwoning de gouverneur-generaal een'ge vergoeding geniet, zij het dan alleen in den vorm van het prijs geven door den heer Van Rees van een deel van zijn onafhankelijk standpunt. Hoe het zij, de heer Van Rees heeft

= RINCK. =

Groote voorraad

Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles

enz. enz.

Alleen LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsstraat.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt hem dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting

„BLEEKLUST”

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUG EN ACCURAAAT.

CONDITIËN BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

Bleekerij „Bleeklust”,
HAASTRECHT, bij Gouda.

thans de gelegenheid, zich aldaar geleidelijk thuis te gaan gevoelen, tegen dat hij de door hem geambieerde hooge betrekking zal verworven hebben.

Die samenwoning, is het bericht juist, moet onwillekeurig weder aanleiding geven tot overweging eener bezuiniging op de inkomsten van de hoogste ambtenaren. Men kan er toch op wijzen, dat directeurs, chefs van departementen, in een gang huizen, raden van Indië een paviljoen of bijgebouw betrekken, of wel, met of zonder eenige vergoeding, een gouvernementswoning deelen met een ander, wien die woning te groot is, om ze geheel aan hare bestemming te doen beantwoorden.

WEST-INDIË.

Curacao.

Betreffende den orkaan, die het eiland St. Martin en omliggende eilanden bezocht, ontleenen we aan de *Wekker* het volgende:

„Den dag daarna zag het stadje Philipsburg er treurig uit. De meeste omheiningen waren neergewaaid, velen groote boomen ontworteld en tal van kleine gebouwen neergeworpen. Het seintoestel op het Fort Amsterdam werd beschadigd. De zee stond vreeselijk hol. Gelukkig bleef een Nederlandsche bark gespaard, die met een lading van 111 zakken katoen, op onze reede ten anker lag. De buitendistricten hebben eveneens zwaar geleden. Ook St. Eustatius en Saba werden door den orkaan zwaar geteisterd. Ter reede van eerstgemeld eiland, werden schier al de vaartuigen stuk geslagen. Drie daarvan dreven weg, doch werden te St. Thomas en St. Bart gevonden. Op Saba woelde de orkaan zelfs den met aardappelen, uien, enz., beplanten grond om, zoodat de oogst dier aardvruchten, als verloren te beschouwen is.”

Wat St. Eustatius aangaat, lezen we in de mededeelingen van het Ned. Aardr. Genootsch., dat een Engelschman daar grond heeft aangekocht voor de katoencultuur.

Van Aruba wordt in de Curaçaosche bladen gemeld, dat er kans op bestaat, dat een plaatselijke combinatie door de Aruba Goud Maatschappij gestaakte exploitatie der goudmijnen, op het eiland zal overnemen.

* * *

Suriname.

Kleinbedrijf in de Goud-industrie.

De gouverneur heeft een ontwerp-verordening ingediend, betreffende de in uitzicht gestelde proefneming met het kleine bedrijf in de goud-industrie.

Met vermindering van ondersteuning, die op den duur toch niet zijn vol te houden en de proefneming tot een onzuiver experiment zouden stempelen, is toch door het vrijgevalen concessie-terrein van de Saramacca-Company daarvoor te bestemmen, van bestuurswege het mogelijke gedaan, om de proef onder gunstige voorwaarden te beginnen.

Wat de toelating betreft, wordt voorgesteld gedurende zekeren tijd aan gegadigden gelegenheid te geven om zich aan te melden. Na afloop van den termijn van aanmelding, wordt een rangorde vastgesteld — in dit geval zou-

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de *Straits Times*.

(Vervolg.)

Terug naar de bergen.

Om Tosari te bereiken, moet de bezoeker eerst met den trein naar Pasoeroean gaan. Hier wordt voor 2½ gulden een, met één paard bespannen voertuig gehuurd, waarmee men tot Pasoeroean kan gaan. Daar moet men in een, met twee paarden bespannen voertuig overstappen, dat den bezoeker voor het bedrag van 3 gulden tot Poespo brengt, 2600 voet boven de zee. Een kleine rust wordt hier in het vriendelijke, kleine hotel gehouden, waarvan de beminnelijke eigenares helaas geen Engelsch spreekt. De verdere tocht naar het Sanatorium, op 6000 voet gelegen, wordt te paard of in een tandoe afgelegd. Van dezen rit en een volgende excur-

den zij, die op 2 December j.l., voor dit terrein inschreven en een aanvraag indienden betreffende genoemd terrein, de eerste nummers kunnen krijgen, terwijl de andere nummers door loting zouden worden toegewezen. Elk nummer moet een ploeg van vijf personen omvatten.

De keuzen der perceelen heeft op het terrein plaats, naar de volgorde der rangnummers. Elk perceel zal eene lengte hebben van 200 M., gemeten over de as van de kreek en zal de geheele breedte van de kreek en aanliggende banken bevatten.

Van het gewonnen goud komt, behalve de goudbelasting, 15 % aan de koloniale kas.

Het recht tot ontginning wordt verleend voor onbepaalde tijd, mits de ontginning niet later dan één maand na de toewijzing aanvangt, en de ontginning ook niet voor langer dan een maand gestaakt worde, behoudens daartoe bekomen vergunning.

* * *

De Cacao-cultuur.

De landbouw-assistent, A. W. Drost, hield in een vergadering van den Grooten Landbouw, een voordracht over de cacao-cultuur, waarin hij het feit releveerde, dat de ziekte in de cacao niet is verminderd en de sterfte onder cacao-boomen zelfs onrustbarend toeneemt, wat direct en indirect een gevolg is van de krullotenziekte. Zonder krachtige bestrijding dier ziekte, achtte spreker herleving der cacao-cultuur niet denkbaar.

De verhoogde productie na 1904, geeft volgens den spreker geen aanleiding tot optimisme. Integendeel. De opbrengst bleef toch in de drie laatste jaren vrijwel stationair, niettegenstaande vele jonge velden in dien tijd tot wasdom zijn gekomen, zoodat de productie verder had moeten toenemen.

Doel der voordracht was dan ook, de planters op te wekken hun afwachting houding te laten varen, en de bestrijding der ziekte door de inkappingsmethode ter hand te nemen. Hiermede werden toch, bij de vanwege het proefstation op verschillende plantages genomen proeven, goede resultaten bereikt. Die inkappingskuur zal geld kosten, maar het geld daarvoor uitgegeven, zal ruimschoots rente opbrengen.

Onze West vernam, dat bij het bestuur een plan in overweging was om de aflossingen der voor de bananen-cultuur verleende voorschotten te besteden aan voorschotten voor de bestrijding der ziekten in de cacao-aanplantingen.

Het blad meende, dat met dien maatregel niet kon worden gewacht en drong aan op het verleenen van voorschotten, nu reeds uit de leening voor productieve werken, waartoe men wellicht met een half miljoen zou kunnen volstaan.

* * *

De Bananen-cultuur.

In diezelfde vergadering deelde de inspecteur van den landbouw, Dr. C. J. J. van Hall, mede, dat de United Fruit Co. er genoegen mee heeft genomen, dat van de twee aangegeven boetenstelsels, 5 cent per bos, wanneer het minimum van 25000 bossen niet werd bereikt, of een boete naar reden van het aantal mankerende bossen — in elk voorkomend geval dat

sie zijn ons pijnlijke herinneringen gebleven, maar wie aan het zadel gewend is, zal van deze bergbestijging door het berglandschap genieten, en zelfs meer nog van het morgentochtje naar Poespo, bergafwaarts door het bosch bij terugkeer naar Soerabaja.

Het Sanatorium.

Men heeft Tosari wel eens het Darjeeling van Nederlandsch-Indië genoemd.

Hier, nog geen vier dagen reizens van Singapore, kan men opeens een volmaakte verandering van klimaat erlangen, en wanneer de rechtstreeksche verbinding tusschen Singapore en Soerabaja maar wat drukker was en goedkooper, zouden wij met volle vertrouwen durven voorspellen, dat Tosari een bevoorrecht gezondsoord zou worden voor hen, die aan deze zijde van den Evenaar wonen. De kamers zijn geriefelijk, het eten goed, en avond-amusementen zijn er volop, terwijl men er kan wandelen en uitstapjes maken zooveel men wil, en het uitzicht er prachtig is. Het tarief, zeven gulden per dag, is hooger dan dat van eenig ander hotel op Java, maar zij, die voornemens zijn, er een veertien dagen of langer te blijven,

stelsel zou worden toegepast, hetwelk voor de planters het voordeeligst zou zijn.

De tweede wijziging luidt, om te bepalen, dat in plaats van November en December, als goede maanden zullen worden aangenomen Juli en Augustus. Deze wijziging heeft dit voordeel, dat het jaar niet zal bestaan uit vier perioden (twee perioden van hooge prijzen en twee van minder hooge prijzen) doch uit twee perioden. De risico voor de planters, die natuurlijk er op uit zijn om het meeste product te leveren in de maanden van de hooge prijzen, wordt daardoor belangrijk minder. Dit voordeel weegt ruimschoots op tegen het nadeel, dat twee volle goede maanden worden ingeruild tegen zes goede weken, een verlies van twee weken.

Uit de laatst ontvangen bladen blijkt intusschen, dat de eerste verscheping aanleiding geeft tot groote teleurstelling. Insteede van 25000 bossen, zouden toch slechts 4 à 5000 bossen kunnen worden verscheept.

Onze West teekende daarbij aan:

„Dat men dit betreurt, is begrijpelijk. Maar, dat men van zekere zijde alvast de bacoven-cultuur als mislukt proclameert, is onverantwoordelijk. Waarom toch altijd te fantaseeren en te overdrijven? Sinds maanden was het bekend, dat de bacoven-oogst zou tegenvallen. Dit is voornamelijk een gevolg hiervan, dat de plantages, tengevolge van gebrek aan arbeidskrachten, niet tijdig met de bedelving gereed konden zijn, waarop ongelukkigerwijs de buitengewone regens in de eerste helft van het vorige jaar intraden. Dit heeft achterstand gegeven. Een deel der jonge planten ging verloren. De verliezen zijn aangevuld, doch de oogst wordt daardoor verlaat. Een belangrijk deel van den oogst zal echter stellig terecht komen. Men deelt ons mede, dat reeds voor enkele maanden belangrijke verschepingen zijn te wachten.

In ieder geval is de stand van het gewas thans zeer bevredigend, en is er geen reden te twifelen aan het eindsucces.

De alarmisten mogen wel bedenken, dat hun noodeloze ongeluksprophetiën de kolonie niet anders dan schade doen.”

Van Vreemde Koloniën.

Philippijnsche Universiteit.

Er bestaat te Manilla reeds een geneeskundige school en is aan de Commissie van de Philippijnen voorgesteld om een college in het leven te roepen voor schoone kunsten, met het doel om daaraan onderwijs te geven in schilderen, beeldhouwen, muziek, graveeren en wat verder in dit opzicht mag noodig worden geacht.

Voor de aanstaande Hoogeschool zullen dan dus twee colleges in het leven zijn geroepen. Het ligt in de bedoeling om, zoodra de middelen beschikbaar zullen zijn, colleges in te stellen voor het recht, de technische vakken, landbouw, toegepaste wetenschap, artseneij- en tandheelkunde.

* * *

Het Duitsche koloniaal program.

De behandeling van de koloniale begroting in den Duitschen Rijksdag is natuurlijk in de pers niet onbesproken gebleven en de denkbeelden van minister Dernburg over het bestuur der koloniën maken nog steeds het onderwerp uit van talrijke beschouwingen.

zouden wellicht billijker conditiën kunnen erlangen.

Er is een geneesheer aan het sanatorium verbonden, die in de scholen voor tropische ziekten zijne studiën heeft volbracht, en toen wij te Tosari waren, troffen wij er gasten aan uit Birmah, Siam, Singapore, Penang en alle deelen van Java, die daar genezing kwamen zoeken van malaria en andere aan het verblijf in het Verre Oosten inherente kwalen. Maar niet allen waren invalieden en het geheel maakte een opgewekt gezelschap uit.

De inboorlingen maken een ras op zichzelf uit. Hun godsdienst is een mengelmoes van heidendom en Boedhisme, en hoezeer bekend staande als vriendelijk en eerlijk, zijn zij een ouwetend, onbeschaafd volkje. Zij wonen en familie in groote vierkante huizen zonder ramen, in kampongs op de uitspringende gedeelten van 't gebergte. De deur in elk huis is aan de, naar den krater van den Bromo gekeerde zijde, en alsof de traditie hun aanleiding geeft 'n andere uitbarsting te vreezen, aanbidden zij dezen vulkaan. Overal is onreinheid onder deze luitjes waar te nemen, en uit hoofde van het koele klimaat en de schaarschte aan water, baden zij

In de Deutsch-Ostafrikanische Zeitung merkte graaf Baudissin, iemand, die lang in Afrika heeft vertoefd, het volgende op:

„De koloniën zijn veel omvattende ondernemingen en de economische mogelijkheden kunnen slechts worden begrepen door hen, die economisch ontwikkeld zijn, zoo op politiek als administratief gebied. Bij uitzondering kan een ambtenaar of officier die vereischte capaciteiten bezitten, maar ook alleen bij uitzondering. Ik beschouw het dan ook als een fout, dat men tot nu toe niet aan economisten de gelegenheid heeft gegeven aan 't bestuur deel te nemen. Men is er reeds toe gekomen om de gouverneurs niet uitsluitend onder de officieren te kiezen; het logisch gevolg kan niet uitblijven.

„Oude hysterische juffers, die in plaats van hare liefdadigheid binnen de grenzen van het rijk te beoefenen, kousen breien voor de negertjes, zouden haar arbeid moeten staken, en de jonge en oude humanitaire apostels, die al kippenvel krijgen, wanneer zij het woord arbeidsdwang — voor de negers — hooren uitspreken, moesten eens in de koloniën komen. Zij zouden zien, dat hier niets van te maken valt, zonder werk en met mooie praatjes alleen, en dat wij niet anders doen, dan wat wij behooren te doen, door die groote kinderen, als de negers zijn, aan het werk te brengen, waar niets mogelijk is, zonder dat zij mee de handen uit de mouw steken. De beschaving gaat zonder den arbeid niet vooruit.”

De dagbladen hebben een verklaring aangehaald van den zendeling Kriebel v. Dar es Salam, naar luid waarvan nog nooit zooveel slagen zijn uitgebeeld als onder de dragers, die deel uitmaakten van de colonne, waarmee minister Dernburg het binnenland introk. De heer Kriebel heeft zijn verklaring aangevuld in dien zin, dat de minister niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor die feiten. De met het toezicht op een karavaan van 600 menschen, strekkende tot geleide van een *bwana kouba* (groot man) en zijn gevolg, belaste *ascaris* zijn natuurlijk wat hardhandig geweest, opdat er geen oponthoud viel waar te nemen. Daaruit laat zich ook verklaren, dat de dragers verklaard hebben nooit meer deel uit te willen maken van 't geleide van een *bwana kouba*. De heer Kriebel verklaart hierbij, dat het voor hooge ambtenaren op hun rondreizen moeilijk valt zich van de werkelijkheid op de hoogte te stellen, want dikwijls blijft hun, wat achter de coulissen voorvalt, verborgen en zij zien niet anders dan de mooie zijde, waarop zij hunne conclusiën bouwen betreffende het karakter van den neger, de noodzakelijkheid of nuttelooheid van lijfstraffen, enzovoort.

* * *

Opiumhandel in Engelsch-Indië.

Aan de millioenen-rede van het lid van den Raad van den Gouvern. Baker ontleenen wij hieromtrent het volgende:

Onlangs zijn aan het Engelsche Parlement de bescheiden ingediend, betreffende de overeenkomst tusschen de Engelsche en de Chineesche regeering ten aanzien van de beperking van den opium-uitvoer naar China. Daarbij is bepaald, dat de opium-uitvoer in 1908 tot 61900 kisten zal worden beperkt en in de beide volgende jaren telkens 5100 kisten minder zullen worden uitgevoerd; dat de vraag van verdere beperking al of niet zal afhangen van den toestand in China in 1910, of daar n. l. intusschen een evenredige vermindering in opbrengst en verbruik van opium valt te constateeren; dat de quaestie der verhooging van het invoerrecht in China voor het oogenblik blijft rusten; en dat aan China wordt toegestaan een ambtenaar te Calcutta aan te stellen, om toezicht te houden op de veilingen en de verpakking, zonder recht evenwel van tusschenkomst.

„Indië,” heet het in de rede, „is dus bereid met

zelden, wat te meer opvalt nadat men met het volk op de vlakten heeft kennis gemaakt.

Uitstapjes.

Naar Tosari te gaan zonder den Bromo te zien, staat gelijk met naar Rome te gaan zonder den Sint Pieter binnen te treden. De tocht wordt te paard of in 'n tandoe*) afgelegd, over den Moengal-pas en de Dasar of Zandzee, die in werkelijkheid de groote krater van den Tengger is, waarbinnen behalve die van den Bromo, de eenige, die nog werkt, nog twee andere kraters worden aangetroffen.

Een beter en meer indrukwekkend gezicht heeft men van den Penandjaan-Pas, waarover wij het later zullen hebben.

Een ander uitstapje dat de moeite loont, is Tengger en Semeroe. Van dit hooge plateau kan men den Semeroe vrij gemakkelijk bestijgen, een bestijging, die voor liefhebbers van bergklimmen wel de noodige aantrekkelijkheid zal hebben. De Semeroe is de hoogste vulkaan op Java en heeft een zuiveren kegelvorm. De krater, waaruit rook en asch voortdurend wor-

*) Draagstoel.

China samen te werken aan de eventuele uitroeiing van het opiumverbruik onder de Chineezzen. Of verdere maatregelen zullen worden getroffen, zal afhangen van de mate van welslagen van 't streven der Chineesche regeering. Dat deze maatregelen oprecht bedoeld zijn, houden wij voor zeker, en wat wij daaromtrent vernamen wijst er op, dat de tegenwoordige beweging in grotere mate door officiëlen invloed en openbare meening gerugsteund wordt dan bij vorige gelegenheden het geval was. De moeilijkheid voor de ondernomen taak is evenwel ontzettend, en er valt niet met vertrouwen op te rekenen, dat een gewoonte, die vele millioenen menschen beheerscht, en een handel, die groote voordeelen oplevert niet alleen aan de Chineesche regeering, maar aan talrijke landbouwers en handelslieden, in de korte spanne van tien jaren zullen kunnen worden uitgeroeid.”

Verschillende bladen in Engelsch-Indië zijn niet te spreken over de houding van het bestuur in deze. De *Statesman* merkte op, dat het enthousiasme van Engelsche philanthropen voor de staking van den opium-handel dit jaar aan het hongeriend Indië op ruim 200000 ponden sterling zal komen te staan. Ook de *Englishman* wees op het belang van de inkomsten uit den opiumhandel voor de Indische financiën, die men aan de *opiumfaddists* in 't moederland op het punt staat op te offeren. Het blad wijst daarbij op de geringe som, die voor gezondheidsmaatregelen is uitgetrokken, zij het ook dat het het bestuur geluk wenscht, dat dit een begin daarmee gemaakt heeft.

Het valt makkelijk mooi weer te spelen in Engeland op eens anders kosten. In Indië zouden van die 200000 ponden sterling weer heel wat hongeriëders kunnen worden gevoed, die nu maar naar de andere wereld moeten verhuizen, omdat Engeland het gekleed vindt het Chineesche experiment te steunen, dat misschien toch op niets uitloopt.

* * *

De inspecteurs in de Fransche Koloniën.

De *Quinzaine Coloniale* wijst op de gevaren van het zich in de laatste jaren onder het korps der inspecteurs in de Fransche koloniën openbarend streven om de bevoegdheden der gouverneurs aan zich te trekken en zelfs openlijk de handelingen der laatsten te critiseeren. Het moet niet zelden voorkomen, dat met een zending belaste inspecteurs tendentieuze onderzoekingen bij de ambtenaren instellen betreffende een of anderen maatregel van den gouverneur, terwijl deze geheel daarbuiten wordt gehouden. Alle tucht wordt dientengevolge ondermijnd, de gouverneur, wiens handelingen aldus besproken worden, verliest elke autoriteit, en in de kolonie weet men ten slotte niet, wie de eigenlijke gouverneur is.

De *Quinzaine Coloniale* schrijft, dat de in deze gehoorde billijke klachten weinig kans schenen te hebben van te worden verhoord, daar de minister van koloniën dit optreden der inspecteurs veeleer blijkt aan te moedigen. Zoo moet het onderzoek naar de wenschelijkheid eener meerdere deelneming van de inboorlingen in Indo-China in de verschillende takken van bestuur geheel aan de, met een zending in die kolonie belaste inspecteurs zijn opgedragen, geheel buiten den gouverneur-generaal om. Aangedrongen wordt om de inspectie der koloniën slechts met die taak te belasten, waartoe zij in het leven werd geroepen, n. l. een contrôle op de toepassing der wetten en voorschriften op administratief en financieel gebied.

* * *

De V. S. en de Philippijnen.

Naar aanleiding van 't bericht, dat in stede van Olangapo, gelijk oorspronkelijk in de bedoeling lag, de toegangen tot de haven van Manilla en tot Cavite zullen worden versterkt, merkt de *Strait*

den uitgeworpen, is niet op den top, maar ligt aan de Zuid-Oostelijke helling.

De bezoeker, die niet op zijn schreden wenscht terug te keeren, kan naar het laagland terugkeeren over Malang of Lawang, door mooie sub-tropische en tropische berglandschappen.

Zonsopgang op den Penandjaan-Pas.

Toen 's morgens om twee uur op onze deur werd geklopt voor een ritje naar den Penandjaan-Pas, hadden wij berouw van ons schielijk besluit om het 's nachts opgekomen plannetje uit te voeren en de zon te zien opgaan. Maar 't gaf ons niets, of wij al onder de zware dekens kropen en ons doof hielden. De jongen hield aan. Op moesten we, vlug ons toilet maken in ijskoud water bij het schijnsel van een flikkerende lamp, en toen naar buiten in de duisternis en het paard bestegen, dat ons naast onze kamerdeur opwachte.

Een koud, hoezeer licht briesje drong door onze dikste kleeding heen, terwijl het kleine ratje van een paard, door den gids geleid, ons door het dorp Tosari bracht.

De weg ging links af en spoedig daalden wij een bergpad af, dat in een ravijn leidde. Het

Times o. i. niet ten onrechte op, dat hieruit het besluit der Unie blijkt, om haar gezag duurzaam in de Philippijnen te vestigen.

Het denkbeeld van een zelfstandig Philippijnsch gewest zou zeer wel — als bv. ten aanzien van Spanje en Gibraltar — kunnen samengaan met een Amerikaansche marine-basis te Olangapo, maar nu de Amerikanen hunne basis kiezen in de onmiddellijke nabijheid der hoofdstad van het land, valt hieruit wel af te leiden, dat zij ook in die hoofdstad en daarmee in het geheele land denken te blijven.

* * *

Fransche verlofgangers.

Eenige jaren geleden vestigde de gouverneur-generaal van Indo-China, Beau, in eene circulaire de aandacht op de moeilijke positie in het vaderland van die zieke verlofgangers, die er geen familie hebben of wier familie in eene voor hunne gezondheid gevaarlijke streek woont.

Het verblijf in Frankrijk komt dezen lieden op zware offers te staan, zonder dat — in zeer vele gevallen — die offers worden opgewogen door een werkelijk ernstige en werkdadige kuur.

Ten einde te trachten hieraan tegemoet te komen, werd onlangs door den heer Beau eene commissie benoemd, aan welke opgedragen werd een onderzoek in te stellen naar de middelen, om in 't vorenstaande verbetering te brengen.

Deze, door een bestuurs-ambtenaar voorgezeten commissie, bestaat verder uit beambten van de verschillende diensten, op eene bezoldiging minder dan 1000 franken 's jaars, die daartoe door de onderscheidene vereenigingen van ambtenaren zijn aangewezen.

Deze commissie heeft inzonderheid in opdracht na te gaan, hoe ware gebruik te maken van bestaande instellingen of nieuwe zouden kunnen worden in 't leven geroepen, waar ambtenaren zoowel als particulieren met hunne huisgezinnen tegen billijke vergoeding behoorlijke verpleging zouden kunnen vinden.

Door den heer Gaston Valran, die zich reeds sedert jaren bijzonder inspannt voor deze zaak, was reeds aan de hand gedaan om eene voor een weldadig doeleinde bestemde erflating van den heer Apt, bestaande in een grondstuk, voor dit doel aan te wenden.

Het Comité de la Mutualité Coloniale et des Pays de Protectorat te Parijs heeft zich daartoe reeds met het bestuur van het gasthuis te Apt, waaraan de erflating toeviel onder voorwaarde het voor een weldadig doel te bestemmen, in verbinding gesteld, zonder dat nu reeds omtrent den uitslag der onderhandelingen iets zou te zeggen vallen.

In afwachting daarvan meent het Comité voornoemd niet stil te moeten zitten en heeft het aan de Action Mutualiste voorgesteld de volgende prijsvraag te stellen:

„Hoe kan het wederkeerig hulpbetoon voor de ambtenaren en kolonisten, die zich met verlof in Frankrijk bevinden, de voorwaarden verbeteren van hun verblijf in het vaderland?”

Dit voorstel is aangenomen en de toekenning van den prijs zal plaats hebben bij gelegenheid van het Congrés van wederkeerig hulpbetoon in de koloniën, dat in het voorjaar van 1909 te Oran in Algiers zal worden gehouden.

Doel is om het daarheen te leiden, dat een ieder, die in de koloniën met verlof om gezondheidsredenen naar Frankrijk moet terugkeeren, vóór zijn vertrek uit de kolonie wete, dat hij in deze of gene streek of inrichting op te voren vastgestelde voorwaarden de zorg zal vinden, die met het oog op den staat zijner gezondheid wordt vereischt.

Zou er zoo iets ook niet voor onze koloniale ambtenaren, officieren en particulieren kunnen worden gedaan?

was als een afdaling in de hel. Een ongeluk scheen onvermijdelijk. Een kleine misstap van het paard zou ons eenige honderden voeten in de diepte hebben doen storten, maar de gids kende den weg, evenals het paardje, terwijl het vast op de beenen en voorzichtig zijn weg uitzocht, nu aan de eene, dan aan de andere zijde van den weg, al maar dalende, lager en lager, waar het licht der sterren niet meer kon doordringen. De heuvel aan de andere zijde leek zoo hoog dat men zich niet kon voorstellen, dat er een uitweg was. Maar het paardje stapte rustig voort, nu eens op den harden weg, dan weer in zachte lava-modder, over weinig hechte bamboe-bridgen met dekken van bamboe latten, al maar naar beneden, tot wij de doorwaadbare plaats hadden bereikt. De zit was voor den ongewone ruit, wiens handen en voeten door de ongewone koude verkleumd waren, bij dien tocht naar beneden verre van gemakkelijk geweest, maar dat was nog niets vergeleken bij de ondervinding bergopwaarts, terwijl het paardje vastberaden naar den top van den heuvel klauterde. Hoe de gids of het paard een pad konden zien, zal ons steeds een raadsel blijven. Wordt vervolgd.

Eenige jaren geleden wezen wij reeds op de wenschelijkheid daarvan in dit blad, maar tot nu toe schijnt men niet veel daarvoor te gevoelen. Zou het niet anders kunnen?

VARIA

Het volgende grapje lezen wij in de *Javabode*:
Verstoorde Idylle.

Een employé van een houtstapelplaats te Soerabaja had sedert eenige weken zijn zinnen gezet op de Dulcinea van een Chineeschen zetbaas, een Hollandsch sprekende juffer van gemengd Mongoolsch-Javaansch en Nederlandsch bloed.

Baba ging vaak uit 's avonds, en dan was een kuiertje in compagnie naar de houtstapelplaats een aardige afwisseling voor allebei.

Door verraad kwam baba ten leste achter de stoutigheid van zijn „njonja” en daar de man nogal gaitig aangelegd was, dacht hij niet aan vergif of snijdend staal maar... aan wat anders.

Hij liet zich den planken-stapel wijzen, waarop het herdersuurtje in den regel gesleten werd, en bouwde dezen stapel daarop zóó op, dat als een eind hout door middel van een touw werd weggetrokken, de heele geschiedenis naar beneden kwam.

Toen wachtte hij af en ging 's avonds uit, op de gewone manier. Njonja groette hem bij 't heengaan erg lief. Langs een omweggetje kwam baba op de stapelplaats en legde zich aan het touw in hinderlaag. Tegen achten, jawel, daar had je ze, bras-dessus, bras-dessous. Baba grinnikte en wachtte. Mooi zoo, daar zaten ze op de planken op 't oude plaatsje. Het kon niet mooier! Baba wachtte, en op het gunstigste oogenblik trok hij grinnkend 't eind hout weg.

Dat was me een spektakel. Holderdeholder kwamen de planken naar beneden, vielen kris en kras door elkaar. En daartusschen hoorde men gekerm en gevloek van twee stemmen. Baba wachtte. Eindelijk doken twee gestalten uit het hout op, twee doodsbleeke aangezichten, met bloed bekleet. Zij moest hem steunen om zijn verzwikten enkel, hoewel ze zelf aan alle kanten gekneusd en gekwetst was. Zoo strompelden ze de stapelplaats af naar zijn kosong, die stond te wachten. Toen verdween zij. Bij 't wegrijden stond baba ineens naast den wagen. Tabé toean, slamet! grinnikte de scheefoog. De ander vloekte onder het wegrijden; de „zij” kreeg haar „lepas”, zonder dat er veel over gepraat werd.

De zomermiddernachtsdroom zal waarschijnlijk elders voortgezet worden.

Maar eerst moet de dokter er aan te pas komen.

* * *

Het *Nieuws v/d Dag v. N. I.* weet te vertellen van:

„Stille kracht”

De stille kracht begint Soerabaja uit te kiezen voor allerlei demonstraties. De reporter van het *Soer. Hbl.* bracht allerlei griezelige verhalen van klopgeesten, dansende meubels en van naaimachines, die van zelf beginnen te werken, zonder dat iemand aan de kruk draait.

„Als bij mevrouw R. op Soeloeng 's avonds om 12 uur de klok slaat, begint haar naaimachine als een razende te keer te gaan en vliegt zij het bed uit. Kijkt zij dan het rammelende ding na, dan is de draad kapot.”

Het *Soer. Hbl.* noemt dit bericht „griezelig”. Heelemaal niet, vinden wij. Wij noemen alleen de menschen in Soerabaja onpractisch. Wie weet, als mevrouw R. eens niet uit het bed ware „gevolgen” en eenvoudig des avonds te voren, in plaats den geest aan het schrikken te maken, een stapeltje zakdoeken of iets dergelijks bij de machine had gedeponereerd, of zij die dingen niet den volgenden morgen netjes gezoemd had teruggevonden.

Maar zoo zijn de menschen! Liever mopperen, dan dankbaar van een goede gelegenheid te profiteren...

* * *

Hetzelfde blad schrijft onder het opschrift:

Fraaie beeldspraak!

Uit een, door ons geweigerd, ingezonden stuk tegen een chef:

„Een weinig zoetigheid om de ooren, doet zoo'n man het oog voor het onrecht sluiten.”

We hebben wel eens gehoord van „honig om den mond smeren”; aangaande de uitwerking dier stof, wanneer zij op het uitwendig gehoororgaan werd geapliceerd, bestaan nog geen betrouwbare gegevens.

Oost- en West-Indisch literatuur overzicht.

Mededeelingen van het visscherij-station te Batavia.

Bij de talrijke door het Departement van Landbouw uitgegeven publicatiën heeft zich weder een nieuwe gevoegd: de hierboven genoemde Mededeelingen, waarvan thans 2 nummers zijn verschenen. Het eerste geeft een „Overzicht der hulpmiddelen bij de zeevisscherij van Java en Madoera in gebruik”. Het ligt in den aard der zaak — aldus de schrijver *Dr. P.*

N. van Kampen —, dat de bewoners van Java en Madoera zich van ouds op de zeevisscherij hebben toegelegd. De ligging dier eilanden, de gunstige gelegenheid, die de vischrijke en kalme Java-zee voor de visscherij aanbiedt en de behoefte aan dierlijk voedsel hebben het hunne ertoe bijgedragen om de zeevisscherij tot een der belangrijkste middelen van bestaan der bewoners te maken. Voornamelijk is dit het geval geweest op Madoera, waar de grond voor den landbouw zooveel minder geschikt is dan op Java en de inwoners daardoor vanzelf meer op de visscherij aangewezen zijn. Verschillende oorzaken hebben echter het bedrijf niet in die mate doen ontwikkelen als wel het geval had kunnen wezen.

Een van deze oorzaken moet gezocht worden in de primitieve hulpmiddelen, die de visschers tot hun beschikking hebben. Wil men trachten hierin verbetering te brengen, dan moet men zich in de allereerste plaats op de hoogte stellen van de visscherij, zooals ze thans wordt gedreven.”

Nu, de inhoud van dit Nummer geeft het bewijs, dat de schr. zich volkomen op de hoogte heeft gesteld bij zijne reizen langs de kusten van Java en Madoera. Allereerst geeft hij eene beschrijving van de in gebruik zijnde visschersvaartuigen, van den eenvoudigen uitgeholden boomslam tot de flink opgebouwde vaartuigen en laat daarop volgen het verschillend vischtuig, als netten, fuiken, lijnen, harpoenen en dergelijke, een en ander door schematische afbeeldingen verduidelijkt.

De schr. merkt nog op, dat eene uitvoerige beschrijving in bewerking is, waaraan zoo mogelijk natuurgetrouwe, fotografische afbeeldingen zullen worden toegevoegd.

No. 2 dier Mededeelingen is eveneens van de hand van den heer Van Kampen en handelt over: *De paarl- en parelmoervisscherij langs de kusten der Aroe-eilanden*. Evenals in zijn bovenaangehaalde studie geeft de schrijver een overzicht van hetgeen omtrent dit onderwerp reeds in de literatuur te vinden is. Vroeger, zegt schr., werd de visscherij uitsluitend door de Inl. bevolking uitgeoefend, doch sinds 1890 is hierin verandering gekomen; een groote vlucht nam de visscherij echter eerst in 1905, toen het Gouvernement het pachtstelsel heeft ingevoerd. De paarl-visscherij is toen verpacht aan de Celebes Trading Company. Nadat de schr. een en ander mededeelt over de schelpdieren die het doel der vangst uitmaken en over den aard en de uitgestrektheid van het vischterein, gaat hij over tot de beschrijving van de wijze waarop de visscherij wordt uitgeoefend door Inlanders, met hunne primitieve middelen zoowel als door de C. T. C. met hare moderne vischmiddelen. Dr. v. K. eindigt zijn beschouwing met een overzicht der opbrengst en ziet daarbij het gevaar van over- of uitvissing onder de oogen.

* * *

Weekblad voor Indië. 1907-08. No. 46.

In een artikel *Crediet voor den Inlander*, bepleit X. het groote nut der credietbanken. „Of de welvaart van den Javaan in het algemeen werkelijk zooveel minder is dan bijvoorbeeld een 40 jaar geleden, doet er niet toe — zegt X. — Met vrij groote stelligheid mag men echter zeggen, dat de ontwikkeling van de particuliere industrie den Javaan economisch sterker en wat minder nuchter zal maken, en dat hij, voor zoover hij nog bestaan móet door eigen landbouwbedrijf of in schulden zit, zijn reddingsplan vindt in het Inlandsch crediet.” Van het onderwijs verwacht deze schrijver niet veel, blijkens zijn: „Dat een Javaan economisch sterker worden zou door onderwijs, is een schoone theorie, die over een paar honderd jaren misschien wel eens practijk worden kan. Wat lezen, schrijven en rekenen in de desa, geleerd, werkt zeker heel goed. Een Inlander moet toch tot tien kunnen tellen en zijn naam kunnen schrijven, nu we hem leeren kennen bij een bank. Maar economisch sterker! Is een arbeider in Nederland economisch sterk, omdat hij lezen, schrijven en rekenen kan?... Onderwijs wordt hier langzamerhand 'n dooddoener.” X. eindigt zijn betoog met de bewering, dat echter het Inlandsche credietwezen ook nog lang niet is, waar het wezen moet. „Alleen wanneer het de sympathie en medewerking heeft van regeering, pers en particulieren en men de instelling langzaam aan vormt en uitbreidt naar gebleken eischen en vertrouwde gegevens, en de bankbestuurders vooral niet te bang zijn om hier en daar eenige guldens te verliezen, opdat de Inlander niet worden afgeschrikt van het hulp vragen, dan zal 't Inlandsch crediet het beste middel zijn, dat wij den aan „minder welvaart” lijdenden Javaan hebben toegevoegd.”

Van de overige opstellen in dit nummer vermelden we nog *Een en ander over Mori* (met afbeeldingen) en *Personeel voor den pandhuisdienst*, door „Oome Jan”. Oome Jan is het heelemaal niet eens met Henri Borel (zie ons vorig weekoverzicht), dat voor den pandhuisdienst geen H. B. E.'ers noodig zouden wezen.

* * *

De Indische Mercur 1908. No. 14.

De Indische Mercur bevat ditmaal geen artikelen, die een afzonderlijke bespreking vereischen; de

op de Indiën betrekking hebbende laten wij hier volgen. *De uitvoerhandel naar Oost-Azië en Australië. — Mededeelingen van het Deli-proefstation. — Kleinbedrijf in de goudindustrie in Suriname. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen omtrent Indische maatschappijen.* Enz.

* * *

Ons volksbestaan. Februari 1908.

Dr. F. P. H. Prick van Wely zet in dit nummer zijn van groote belezenheid getuigend artikel *Indië als litterair wingewest* voort. Wij meenen dat de schr. zich echter verspreekt, wanneer hij beweert, dat de Indische romanschrijfster Mina Kruseman, wier werken hij aanhaalt, is overleden; ze bevindt zich, als wij ons niet vergissen, thans te Parijs.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 April 1908.

De serie korte artikeltjes, getiteld: *Met Hr. Ms. „Hertog Hendrik” naar Celebes en de Molukken*, wordt in het April-nummer voortgezet. Thans heeft de schrijver het over Menado en de toevallig daar gehouden sportfeesten. Omtrent de wedstrijden merkt hij o. a. op: Twee dagen duurden ze, maar voornamelijk de laatste dag was wel de belangrijkste; het gold een z.g.n. „Minahassa race” tusschen Inlandsche jongens op ongezadelde paardjes. Een zeldzaam gezicht was het, die vurige paardjes met hunne in verschillende kleuren gedochte ridders, zonder stijgbeugels — een enkele zelfs zonder teugels —, onder gejuich en geroep van de duizenden anders zoo flegmatieke Inlanders over het terrein te zien jagen. Na de Minahassa-rennen, waarvoor als eindprijs f 250 en een Nederlandsche vlag met het jaartal 1907 — zeer gewaardeerd en onder groot vertoon den winnenden kampong binnenge dragen — was uitgelooft, verdient nog vermelding de „nona nona wedstrijd”. Vier Inlandsche schoonen betwisten elkaar den eersten prijs, bestaande uit een naaimachine. Twee zijn gekleed in een wit japonnetje, de anderen in sarong en kabaai, wat bij wind, nog al een lastig amazone-costuum moet zijn, volgens den schr. Een volgende maal zal hij iets mededeelen over Gorontalo.

* * *

Jaarverslag over 1906—07 van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden.

Met genoegen namen wij kennis van dit kort geleden verschenen, door *Dr. J. D. E. Schmeltz*, directeur van genoemde instelling, samengesteld verslag, waarin vele wetenswaardigheden omtrent den Indischen Archipel zijn medegedeeld. Uit de verkregen aanwinsten blijkt tevens, dat Dr. Schmeltz er voortdurend naar streeft Indië in zijn museum de plaats toe te kennen, die het zoozeer verdient en waardoor hij zeer zeker niet weinig het zijne bijdraagt, de kennis onzer bezittingen onder 't Nederlandsche volk te vermeerderen. Ook de keurige platen, die aan het Verslag zijn toegevoegd, hebben alle betrekking op den Indischen Archipel.

* * *

Teysmannia. 1908. Afl. 2.

Teysmannia bevat ditmaal de navolgende stukken: *Uitkomsten van de in 1906 en 1907 verrichte aftappingsproeven met Hevea Brasiliensis in den cultuurtuin te Tjikeumeuh verkregen* (vervolg), door *Dr. W. R. Tromp de Haas*. — *Verslag van den botanist aan de afdeling Koffie over 1906* (vervolg), door *Dr. P. J. S. Cramer*. — *Sisal-hennep*, door *P.* — *De bepalingen van het totaal-alcaloïd gehalte der cocobladeren*, door *Dr. A. W. K. de Jong*. — *Aanteekeningen over maaginhouden van vogels*, door *Dr. J. C. Koningsberger*. — *Gegevens omtrent Mais (Zea Mais L)*, door *J. E. v. d. Stok*. — *Pandan-hoeden in Tangerang*, door *Pit*.

Omtrent dit laatste artikel teekenen wij aan, dat het een Verslag bevat van den administrateur van den Cultuurtuin, uitgebracht aan den Directeur van Landbouw in zake de vraag of ongunstige omstandigheden in de cultuur oorzaak konden zijn, dat de Pandanplanten in Tangerang minder vlechtmateriaal voor hoeden leverden dan vroeger het geval was. De verslaggever deelt o. m. mede, dat het vlechten van hoeden uit Pandan-bladeren in de afd. Tangerang pas sedert het begin van het jaar 1906 bestaat. Voor dien werden in sommige streken der afdeling ook wel hoeden gemaakt, doch uitsluitend van bamboe. Zijne conclusie luidt, dat een achteruitgang van de Pandan-cultuur nergens te bespeuren was, wel waren de planten hier en daar op echt Inlandsche wijze verwaarloosd. Bemoedigend is dan ook het slot van den verslaggever:

„Dat de totale hoedenproductie toch nog zeer beduidend is, en veel geld onder de Inlanders brengt, kan opgemaakt worden uit de mededeeling, mij gedaan door den beheerder van één land, dat daar alleen wekelijks ongeveer 30.000 hoeden verkocht worden, terwijl de eigenaar van een ander land de verkoop per pasardag op 5000 à 6000 stuks raamde. Rekent men de anderé landen in dezelfde afdeling, waarop eveneens hoeden gemaakt worden, er bij, dan krijgt men voor de afd. Tangerang zeker een totale wekelijksche productie van ongeveer 60.000 hoeden — als minimum te beschouwen — met vraag naar meer. Waar al die hoeden verbruikt worden is haast onbegrijpelijk.”

* * *

De Katholiek. Maandschrift.

Het feit, dat in dit jaar de R.-K. missie in Indië haar eeuwfeest viert, schijnt men niet onopgemerkt te willen laten voorbijgaan. In een onzer vorige overzichten maakten wij melding van een artikel over dit onderwerp door pastoor Kortenhorst in de Berichten van den Sint-Claverbond, thans bevat De Katholiek een dergelijk opstel van Dr. A. H. L. Hensen, tot titel voerende: *Het ontstaan van de Rooms-Katholieke missie in Nederlandsch-Indië* (4 April 1908).

Maar bovendien is tegelijkertijd verschenen een prachtig geïllustreerd boek:

De Rooms-Katholieke Missie in Nederlandsch Oost-Indië. 1808—1908. Eene historische schets door Arn. J. H. van der Velden. Nijmegen, L. C. G. Malmberg.

Uit het artikel van pastoor Kortenhorst deden we reeds aanhalingen, zoodat we nu meenen te moeten volstaan met de aandacht te vestigen op bovengenoemde bijdragen.

* * *

Ten slotte:

Het verslag der vergadering van 17 Maart 1908 van het Indisch Genootschap is dezer dagen verschenen, waarin door den heer W. de Jongh Dzn. behandeld wordt: *Nederlandsch-Indië als tinproducent ten opzichte van de wereldmarkt.*

Verder vonden we nog in een tweetal Deutsche tijdschriften bijdragen over Oost-Indië, n.l. in de **Deutsche Geographische Blätter**, 1908, No. 1 een artikel van Max Roloff: *Die Menangkabau-Malaien auf Sumatra.* Onder de geraadpleegde bronnen noemt de schrijver degelijke werken, o. a. Verkerk Pistorius: *Studien over de Inlandsche huishouding in de Padangsche Bovenlanden*, benevens Van Hasselt's *Midden-Sumatra*. En in het

Zeitschrift für Ethnologie, 1908, No. 2.

Über zwei nicht malayische Stämme von Ost-Sumatra (mit 3 Abbildungen), von M. Moszkowski. De schr. behandelt de Orang Akett, een uitstervend ras, waarvan er nu nog ongeveer 300 in leven zijn en de Orang Sakei, ongeveer ten getale van 3000 menschen.

Boekbespreking.

In dank ontvingen wij van de schrijfster, *Mevr. E. Overduyn—Heyligers* een exemplaar van haar jongste Indische roman in twee deelen:

„Om zijn Eer”

ter bespreking.

Wij hebben het zeer vlot en onderhoudend geschreven boek, dat door de firma L. J. Veen te Amsterdam in netten druk werd uitgegeven, met genoegen doorgelezen en bevelen dit daarom ook anderen gaarne aan.

„Tropisch Nederland” wordt er niet zoo zwart in afgeschilderd als doorgaans in z.g. Indische romans het geval is. Wel is de schets van den hoofdpersoon, die zich in de Indische samenleving vereenzaamt en misplaatst gevoelt en ten slotte een eind aan zijn leven maakt, niet opwekkend, maar daartegenover staat de soms zeer pakkende beschrijving van het vele goede in diezelfde, en vooral ook de Inlandsche maatschappij en het bijzondere natuurschoon.

Om de lezers van dit laatste 'n proefje te geven, zullen wij hier overnemen de schildering — aan 't einde van het eerste deel — van het genot, dat twee vrienden smaakten onder een nachtwandeling bij maneschijn:

„Op het punt, waar ze juist tusschen de bergen dóór de lichtglanzing van den einder zagen, bleven ze staan.

Even geheven boven den horizont lag 'n roodgloeiende sikkelt, badend in meer van goudglanzige wolken, die zacht vergleden in zilvergrijs. Al spoedig kwam hooger de rosgouden bal tot een roode vuurschijf, die daar rustte op de aarde.

Vlammende vachten wolkten naar alle zijden en 'n tooverlicht beglinsterde blank de rijstvelden. Groot en gloeiend van roodgoud, als de ochtendzon stond daar de maan, in glorieuse pracht, die eenige oogenblikken voortduurde.

Dan langzamerhand verbleekte de rosgloed en steeg al hooger het heerlijk visioen; lijnde weer de donkere streep over de aarde en was het, of onzichtbare handen de goudvrucht hieven omhoog, waar kleiner en kleiner zij oprees uit den kleurenjube! om haar baan voort te zetten.

Zacht mat licht van zeldzame klaarheid overstroomde de velden, spiegelde in de even rimpelende gietsels van bleekgroen gras, waarin het licht kringetjes en kronkelingetjes tooverde, die op gouden schubben geleken, 't bij maanlicht fosforiseerend lijf van 'n visch. Kwijnend schijnsel omvloedde nu de bergen, die vaag kontoerden in verheerlijking van volle maan.

— Goddelijk mooi. Ik zou hier willen neerzitten om stil na te gaan het lichtspel in de bergen, te beluisteren den nacht; het is soms of ik klagende kinderstemmen hoor weenen, natuurlijk verbeelding, misschien het geroep van 'n wouddier daar op de bergen.

— Je moet toch voorzichtig zijn met buiten te zitten, ried Brandes. In het bewoonde gedeelte is

't niks, daar is het veilig, maar hier moet je oppassen.

Van der Wedden knikte.

— Jammer, dat er altijd iets is, dat je weerhoudt in je bewondering. Altijd staat vrouw bedreiging met geheven zwaard er naast!

— Kom, pessimist, zoo erg is 't nou niet; jij als medicus moet er toch 't allerminst door getroffen worden; je waarschuwt mij bij alles wat ik doe, alsof er mijn leven van afhangt. Maar nu moet ik nog even de poetrie zoeken, die wil ik je laten zien, en dan met versnelden pas naar huis. Let eens op of je tusschen de struiken of langs den weg in het gras 'n witte bloem ziet bloeien.

Zoekend liepen ze voort.

— 't Zal wel 'n vergeefs zoeken zijn, bij nacht bloeien de bloemen niet.

— Dat denk je maar; in Indië wel; verschillende zelfs; herinner je maar eens de kemoening, de koffie en zooveel andere. De poetrie is een witte winde, die soms wel in tuinen te voorschijn komt en je bij maanlicht verrast met 'n prachtige witte kelk. Als je haar den volgenden morgen nog eens wilt bekijken heeft ze de blaadjes verschrompeld saamgevouwen en hangt zij slap langs den stengel. De legende zegt zoo iets van 'n ongelukkige Inlandsche prinses, die door haar minnaar in den steek gelaten, zich uit wanhoop 't leven benam. Op de plaats waar haar bloed vloeide kwam 'n zeldzame witte bloem, die enkel bij maanlicht haar kelk laat zien. Diep in 't hart van die witte bloem is 'n rood vlekje, 'n bloeddrupeel. Ik heb 't van 'n Inlander, die het me vertelde, toen ik er des avonds een in mijn tuin vond en hem naar den naam van die bloem vroeg. Hoog ernstig deed hij mij het verhaal, dat me aangreep. Die zuivere kelk in bloei is nauwelijks aan 'n bijna bladerloozen fijnen stengel verbonden, waarmee zij zich hecht aan 'n grasrietje. Later vindt je niets meer dan 't plantje. O, 'n wonderde stemming heb ik telkens opnieuw als ik die poetrie hier in volle glorie met die bloeddrupeel in 't hart zie bloeien; één avond maar. Het is 'n legende, nou ja; maar toch grijpt 't je aan. Ik zou je alles willen toonen van ons heerlijk Indië, je inwijden in de mysteriën van zijn Boedhisme; maar... je stelt er misschien geen belang in. Nog pas kort durven wij Hollanders er voor uit komen, dat we waarde hechten aan openbaringen uit dit wonderland. Vroeger kenden we alleen spot. Bijna niemand dringt dieper door in geheimenissen van het land, dat ze alleen maar goed genoeg vinden om er een goed leventje te leiden en er later pensioen van te trekken.

— 't Is toch geen toespeling op mij, zei plots Van der Wedden, die door deze vraag Brandes' woordenvloed, de hem steeds beheerschende drift als hij zich opwond, stuitte.

— Neen, ik bedoel niet speciaal jou; ik weet, dat jij mettertijd zult veranderen. Jouw positie brengt bovendien mee, dat je overall je kost kunt verdienen en niet later in Holland een lekker leventje neemt van de hier verdiende dubbeltjes. Hij haalde diep adem. — Hier langs, dit is de kortste weg; en 't wordt tijd, dat we thuis komen. Het is zoo goddelijk buiten, dat je onwilkeurig aan 't dolen blijft; ik kan me de voorliefde van den Inlander voor den nacht zoo goed indenken.

Zoo zijn er meer beschrijvingen in dit boek.

Wellicht hebben wij later gelegenheid als feuilleton nog andere gedeelten er uit over te nemen, die een goeden kijk geven op het Indische leven.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 18 Maart;

De Sumatrapost t/m 18 Maart;

Het Nieuws van dag Dag v. Ned.-Indië t/m 18 Maart;

Het Bat. Nieuwsblad t/m 18 Maart;

Het Soer. Handelsblad t/m 17 Maart;

De Ind. Mercuur No. 15;

Het Ned.-Ind. Effectenblaadje No. 21 en 22.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 13 Maart 1908.

Dit nummer bevat o. m. het nieuwe Reglement op de openbare verkooping in Ned.-Indië, en de Bepalingen voor de met ingang van 1 April 1908 ingevoerde opiumregie in de res. Zuider- en Ooster-afd. van Borneo en Bali en Lombok (met uitzondering van de afd. Lombok).

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den landmeter bij het kadaster W. C. Mul.
Ontslagen: op verzoek, eervol, de klerken bij den post- en telegraafdienst H. Wessels en Ch. P. Pelupessy en de leeraar bij de Koningin Wilhelmschool E. Levi.

Benoemd: tot ingenieur bij het Dep. B. O. W., J. P. Textor; tot predikant te Bondowoso E. T. K. Steller, thans te Soemenep; tot teekenaar bij de S.S. op Java J. J. Manz; tot Inlandsch off. van Just. bij den landraad te Koepang, Lakarija galar Soetan Anim Alam; tot onderwijzer 3e kl. te Batavia R.

A. Straub; tot hulponderwijzeres te Soerabaja mej. M. C. Slothouwer en mej. J. de Quant.

Overgeplaatst: van Bangkalan naar Bonthain de Inf. arts Mas Soemowidigdo.

Benoemd: tot verificateur bij de in- en uitvoerrechten te Pontianak P. L. H. van Ham; als agent van de Wees- en boedelkamer te Batavia, te Serang, M. Spits.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den stationschef bij den stoomtramweg in Atjeh G. Wiersma en aan den 1en luit.-kwartierm. H. F. Polack; wegens ziekte 2 jaar aan den kapitein van den gen. staf W. B. Oort; wegens langdurigen dienst één jaar aan den kapitein der inf. J. H. G. Wichers.

* * *

Uit de Javasche Courant van 17 Maart 1908.

In dit nummer is opgenomen de ordonnantie, wijzigende de vastgestelde bepalingen op het lossen en laden van petroleum en andere licht ontvlambare oliën op reeden en havens van Nederlandsch-Indië (zoogenaamde Petroleum-ordonnantie).

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa, aan den archivaris ter Alg. Secr., A. L. Th. Welter; wegens langdurigen dienst aan den magazijnmeester bij de S.S. op Java J. Baidemann; den opzichter S.S. op Java C. J. Tirion en aan den ingenieur B. O. W., F. A. Varkevisser.

Ontslagen: eervol op verzoek, de stationschef bij de S.S. op Java J. F. F. Quentin; de onderwijzer 1e kl. Mas Moeharam; de ass.-resident der Palembangse Bovenlanden H. E. Muller; de 1e commies bij de Alg. Rekenkamer C. E. Glasmacher; de onderwijzeres mej. G. W. Hissink en de gewezen koffie-inkoopkhuismeester Mas Sastrokoesomo.

Belast: met de waarneming der betrekking van Landbouw-adviseur bij het D. v. L., W. A. Zegers Eyser.

Gesteld: ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef S.S. op Java, de 2e luitenant der inf. J. A. Mac Leod Manuel; van den resident van Amboina de hulpprediker J. H. W. van der Miesen.

Benoemd: tot lid van de Wees- en Boedelkamer te Semarang C. A. Schoggers; tot 2en commies W. J. Havenga; tot 1en commies bij de Weeskamer te Batavia J. Ch. Voll; tot adj.-secretaris bij de idem te Soerabaja F. H. Vodegel; tot adj.-boekhouder bij de Weeskamer te Batavia F. W. Altheer; tot boekhouder bij de Wees- en Boedelkamer te Batavia A. J. J. van Riemsdijk.

Belast: met de waarneming der betrekking van Inlandsch off. van Just. bij den landraad te Cheribon Raden Reksodipoetro; te Koenigan Mas Achmad Raksasoewita.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Tandjoeng Tiram, Tjong Kim Fam; te Menado, Tan Tjin Bie.

Benoemd: tot onderwijzer bij den normaalcursus te Batavia P. L. van Ameron; tot hulponderwijzeres te Soerabaja mej. J. E. Dulon Barre.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. R. A. Cornelissen; wegens langdurigen dienst een jaar aan den kapt. der art. W. A. Blits en aan den commies exploit. stoomtramweg op Atjeh I. A. van Melle.

Overgeplaatst: naar Tjimahi de luit.-kolonel C. Smith; naar Atjeh en Onderh. de majoor C. G. A. L. ter Haar; naar het 16e bat. de majoor B. M. Goslings; naar Semarang de off. van gezondheid, Dr. U. W. E. Thur.

Geplaatst: te Batavia, als gewestelijk intendant, de luit.-kolonel A. E. G. C. G. van Eelders.

Gedetacheerd: bij het hoofdbureau van den generalen staf de 1e luit. der art. W. Muurling, thans op Celebes.

Overgeplaatst: naar het 12e bat. de 1e luit. der inf. A. C. Groeneveld; naar Timor de 1e luit. R. A. Kunst en de 2e luit. J. P. de Borst; naar Bangsam de 1e luit. D. H. Hardenberg; naar Batavia de kapt. G. van Ginkel; naar Wattancloppeng de 1e luit. G. Minderman.

Geplaatst: te Magelang de 2e luit.-kwartierm. W. H. Luymes, uit Nederland terugverwacht; te Batavia de off. v. gez. P. Rijkers en J. G. Meurs.

Overgeplaatst: naar Amboina de off. v. gezondh. C. H. Hille, naar Padang de off. v. gezondh. C. Bakker; naar Salatiga de mil. paardenarts J. L. v. Eek; naar Palembang de 1e luit. der inf. G. P. Groenhof.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Maurits; gezagvoerder P. Koningstein; van West-Indië naar Amsterdam.

*S. Zeldenrust; *P. Allain en echtg.; F. Smits; L. J. Zeppenfeldt; W. Matzen, echtg. 2 k. en gouvernante; B. Immink; O. Stande; J. Loth; W. M. van Alst en echtg.; J. Borger, echtg. en 2 k.; H. H. van Duiven, echtg. en 3 k.; A. Kal.

* gemerkt ontscheept te Havre.

W. DE WAAL,

's-Gravenhaagsche

Stoom-Tapijtreiniging en
Desinfectie-inrichting. :-:

Opgericht 1886.

Schenkweg 175-177. Tel.No. 140

J. G. LINSCHOTEN,

Aanleg voor

GAS- en WATERLEIDING.

Onderhoud van

GASGLOEILICHT.

Jacob v. d Doesstraat 72.

Stoom- Wasch & Strijkinrichting

J. C. ROOS & Zn.,

Loosduinscheweg 581.

TELEFOON 2932.

Kaas en Eieren. Natuurboter

Delftsche Roomboter-Inrichting „de Vereeniging”

DEN HAAG

PRINS HENDRIKSTR. 144 Tel. 2203.

B. J. W. DE GOEY.

Bestellingen worden aan
huis bezorgd.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

**bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden
en tegen lage premiën.**

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

VACANT.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

:-:

Den Haag.

J. S. DIJKHOF

Den Haag -:- Mauritskade
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vre
Geld, verzilvert Coupons, opent
kening-Courant tegen onderpand
casseeert Wissels en Kwitantiën.

**Wegens vertrek naar In
een goed onderhouden**

INBOEDEL

TE KOOP aangeboden.

Dagelijks te bezichtigen tusschen
3 uur FREDERIK HENDRIKLAAN

INDISCHE VENDUIT

Malakkastraat 74,

Den Haag.

Is het Soliedste Adres v
hen die KOMEN om zich
installeeren en voor hen
hun Inboedel 't voordeel
van de hand wenschen te d
zonder kosten voor den in
der.

Bergplaats voor Inboed

Verhuizingen en

Transport

GEOPEND van 9 tot 5 u

(Zondags gesloten.)

VACANT.

Gouden Medaille.

Parijs 190

Internationale Tentoonstelling Hyg

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het
succes kan verwachten. Men vrag
overtuiging daarvan aan, de vele attest
herstelden, welke gaarne op aanvraag
thuis worden gezonden. Mondeling of s
telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBO

Succes bijna altijd zeker.